

החולה הזקן — בעיות סיעוד ממבט הלכתי

הקדמה

נתבקשתי לדון בבעיות הסיעוד של החולה הזקן ממבט ההלכה. אמנם אפשר להתייחס בדיון נפרד לזקן הבריא, לזקן החולה ולזקן המאושפז, אך במסגרת הרצאה זו אתייחס בעיקר לזקן המאושפז. הכוונה לדון בכמה בעיות, בעיקר מבחינתו של החולה המאושפז, בעיות שאולי אין מספיק מודעות בינינו על קיומן. מתעוררות שאלות הן בדאורייתא והן בדרכנן, אך אין כל כוונה כאן לפסוק הלכה, וברור שבכל מקרה ומקרה חייבים לפנות למורה הוראה.

חובתנו כרופאים, כאחיות וככל מי שמטפל בצרכי החולה לדעת שכמו שאנו מצויים לעזור לו ככל שאפשר בכל מה שקשור במחלתו הגופנית, כך עלינו לדאוג גם לצרכי נפשו ונשמתו. יתר על כן, מובא בגמרא: ¹ "מעשה במקום אחד שהיה ערוד והיה מזיק את הבריות. באו והודיעו לו לר' חנינא בן דוסא. אמר להם, הראו לי את חורו. הראוהו את חורו. נתן עקבו על פי החור, יצא ונשכו ומת אותו ערוד וכו'". אמר להם ראו בני: אין ערוד ממית אלא החטא ממית", עכ"ל הגמרא. מאידך מובא במדרש: ² "פתח ר' יהודה ואמר, רפאות תהי לשריך ושיקוי לעצמותיך. התורה היא רפואה לגוף ולעצמות בעולם הזה ובעולם הבא, דאמר ר' נהוראי אמר ר' נחמיה בקריאת שמע רמ"ח תיבות כמנין איבריו של אדם, והקורא קריאת שמע כתיקונו, כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת ומתרפא בו, ודא: רפאות תהי לשריך וכו'".

רואים אנו מדברי חז"ל שלא דלקת הריאות היא הממיתה, ולא האנטיביוטיקה היא שמרפאה, אלא הרבה שלוחים למקום, וכמה זקוק אדם לתורה ולמצוות דוקא בעת מחלתו כדי להכריע את עצמו (ואת כל העולם כולו) לכף זכות³. כ"ש כשמדובר באדם שומר תורה ומצוות שפתאום מוצא את עצמו בבית החולים, מנותק מהחיים הרגילים, פנים אל פנים מול שאלות ובעיות יומיומיות שאולי אפילו לא חלם עליהם עד כה, ואין ספק שלפתרון בעיות מיוחדות אלו, יש השפעה על הפרוגנוזה של החולה.

ננסה בע"ה לדון בחלק מבעיות אלו, ללא כוונה לפסוק הלכה, אלא אך ורק לעורר תשומת הלב לקיומם.

1. כרכות לג ע"א.

2. מדרש הנעלם, הובא במשנה ברורה סי' ס"א ס"ק ו.

3. וראה ברמב"ם, הל' תשובה פ"ב הל' א ר"ד [ראה גם מה שכתב הגרא"י וולדינברג שליט"א, אסיא ל"ה (תשרי תשמ"ג), עמ' 34 סעיף ה', לעיל עמ' 54. ומה שהביא שם בשם המאירי במגן אבות. — העורך].